

בין "נער לזקן", בין יוסף ל"חנכה" עיון בפרשת השבוע על פי ה"רלי יקר"

עוד קצה שני יש בנלחמים על ישראל. ... אינו מזדקק לטעמים עמוקים ורגשיים אלא לטעמים חיצוניים ושטחיים; ... מביאים ממש לאותה סכנה כמו הקצה הראשון. כי לרגלי הריקנות מהרגשה עליונה של הפנימיות העצמותית אשר בה משקים את הכול, באים לחיצוניות ריקנית!

הנערות מצטיינת בגיהוץ החיצוני והזקנה בעיקר בזיכוד הפנימי, וכל כך למה, לפי שהנערות בנויה בעיקר על רגשי ההתפעלות, ועל כן מתפעל מהחיצוניות, והזקנה בנויה על השכל השקול והמדויק, ולכן סתירת זקנים בניין ובניין נערים סתירה. ... זקוקים המה כנסת ישראל לזקנה המחושבת עם רגשי ההתפעלות אשר שניהם בונים את כנסת ישראל, ואומנם לא ההתפעלות מן הגיהוץ החיצוני אשר אינו רק שווה נתעה כי אם התפעלות העליונה מן הבלתי מוסבר בשכל ובחשבון המדויק אשר אי אפשר לאחוז בו זולתי לבד הרגש ההתפעלות.

יוסף, שהוא שטנו של עשיו, הוא המשביר בר בכל הארץ, הוא מידת היסוד המחברת שני הקצוות, הזקנה והנערות, הדברים המוסברים שאפשר להשיגם בשכל ובחשבון והבלתי נתפסים בשום שכל חיצוני שהם מבחינת הנערות. הכירו בו השבטים רק מצד הנערות שבו וחשבו מתוך כך שיהיה גם הוא לקוץ ממאיר חס ושלום לבית ישראל בהמשכו את הכלל להתפעלות המביאה אל הגיהוץ החיצוני, זהו עניין סלסול השערות אשר ראו בו וכיוצא; לעומתם הכיר בו יעקב כי בן זקונים הוא לו מלשון זקן וחוכמת זקנים יש בו גם, וקנקן חדש מלא ישן הוא, ישראל המעוטר בהדרת קודש, ושיבת אמונים, כי דווקא הנער הזה הוא המאחד את שני הקצוות אשר יבנו את בית ישראל.

בהתאחדות שני הקצוות האלו מתגלה האחדות העליונה בהווייה כולה אשר זולת זה אינה מסוגלת להיות מתגלה, על כן יתאבל על בנו ימים רבים, הרגיש כי חסר הבריח התיכון המאחד ומגלה את הכול.

מפני זה קרא יעקב קריאת שמע בשעה שנתגלה יוסף לפניו, שכל זמן שחסר כוחו של יוסף, אי אפשר ליחד ייחוד האמת בעולם, רק אחרי התוודעו והכרתו את יוסף כי עודנו בקדושתו ותפקידו האמיתי חי בקרבו.

7. אדר היקר עמ' קט"ז; עקבי הצאן, הדור
רק ע"י ההתאחדות הרוחנית של ישראל הצעיר עם ישראל הזקן תבא ישועה ותצמח גאולה.

בפני עצמה. מובן הדבר שכשמעמי דים את יסוד החיים רק על העבודה והפרנסה, אין לילדות זכות מצד עצמה, כי אם, הילד הוא לפי זה גולם יפה שאפשר לחק ממנו כלי מעשה חזק ועובר לסוחר. לא בן הוא לפי ההכרה האידיאלית, המערכת את החיים לפי הטוהר שבהם, לפי הטוב החסד והתום הנמסך בקרבם. על פי זה המשפט יעלה לנו ערך הילדות לא רק בתור הכשר לאישות וגדלות, כי אם חטיבה יקרה בחיים מצד עצמה, ולפעמים תעלה אצלנו בתור המעולה שבתקופות החיים שכל החיים ראויים להיות כמכשירים לעמדתה. ... התנוק, כשיחונך כראוי, ביחוד התנוק העברי, כמה קדושה ותום, כמה טהרה ומדות נעלות נמצא בנפש הנקיה והאהובה הילדותית שבקרבו, כל זמן שטומאת שוק החיים לא השביתה את החן וההון של פרח שושן זה, ... אמנם טובה הילדות, נאה וקדושה היא, אבל הלא היא גם כן חלושה, ולא תוכל לעמוד בפני זרם החיים ההולך ומתגבר, ... על כן זאת היא חובתנו, לשמור בכל עז את תומת הילדות וטהרתה ולהעבירה לאט עם כל זהרה ונקיונה אל תקופת הגדלות, באופן שהגדלות תעניק לה רק את העוז והגבורה החסרים לה, גבורת הגוף וגבורת הרוח, אבל לא תהיין להרס את היתרונות היקרים של הילדות האהובה והחביבה עדי עד. ... להביא את הילדות בעצם תומה וטהרתה אל גבול הבחירות והשחרות, הזקנה והשיבה, באופן שתוסד עוז, שלעולם לא ינוס לחה, זאת היא תעודת החנוך בישראל. ... מתאים הוא אמנם החנוך הפרטי אל הכללי, ... על כן התקופות הבאות אחרי הילדות, הנן נכונות להרס את הילדות, ולבנות על חורבנה תקופות יותר חזקות ממנה, ויותר מוצלחות ... תקופה בולעת תקופה, עם עם, וכל מה שיוסיפו שרשי העבר להעקר, הנם יותר קרובים אל המטרה. ... לא כאלה חלק יעקב. גם לנו היתה ילדות, אבל ילדותנו, כמה נאה היא, כמה קדושה היא, וכמה מוכשרים אנו להתכלל בה עדי עד.

6. שיחות הרב חרל"פ על ספר בראשית עמ' רנ"ט-רס"א
לשני קצוות נחלקים המה האומרים לבלוע את ישראל:

הקצה האחד הוא המתגדר בחוכמה, בשכל המוחשי בלבד, ורוצה הוא לעקור את רגשי בית ישראל ונטיותיו הפנימיים והעמוקים, לשמירת מעשי המצוות וכל דקדוקם לפרטיהם; ... קצה זה של הנלחמים בישראל הם היוונים מזרעו של אדום; מתפארים הם בחוכמתם אשר עם כל גדולתם הרי סוף כל סוף אנושית היא ובזה דוחקים רגלי השכינה בגאותם.

1. בראשית ל"ז, ב"ד

(ב) אלה תלדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה היה רעה את אָזוּי בְּצֶאן וְהוּא נָעַר אֶת בְּנֵי בְלָהָה וְאֶת בְּנֵי זְלָפָה וְשֵׁי אָבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבָרָתָם רְעָה אֶל אָבִיהֶם: (ג) וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בְּנָיו כִּי בֶן זְקִינִים הוּא לוֹ וְעֵשָׂה לוֹ כְּתָנֶת פְּסִים: (ד) וַיִּרְאוּ אָזוּי כִּי אֶתוֹ אֶהָב אָבִיהֶם מִכָּל אָזוּי וַיִּשְׂנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דַבְּרוֹ לְשָׁלֹם:

2. ב"ח או"ח תרע"א

אבל בחנוכה עיקר הגזירה היתה על שנתרשלו בעבודה.

3. כלי יקר בראשית ל"ז, ג'

וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הוא לו. אע"פ שנאמר והוא נער את בני בלהה, שהיה עושה מעשה נערות כמותם מ"מ אהבו יעקב לפי שבהיותו אצל היה מתנהג את עצמו כזקן ורגיל ופרקו נאה, ולא ידע הנהגתו שעם אחיו, ע"כ אמר כי בן זקנים הוא לו, במלת לו הורה שדווקא לו היה בן זקונים ולא לאחיו, ... ואולי לא רצה לשנות מן המנהג וידע להתנהג עם הנערים ועם הזקנים, לכך נאמר הוא לו:

יש אומרים, שכל מה שלמד מן שם ועבר מסר לו ... אבל יוסף בן זקונים הוא לו שתמיד הוא פנה לו ליעקב ונכסף לשמוע מפיו מה שלמד משם ועבר ע"כ אהבו. ותרגומו בר חכים הוא לו.

4. עין אי"ה שבת א', ב' ר'

והנה הילדות שבסדר היצירה היא מוקדמת לזקנה, צריך להבינה לא בתור חזיון עובר שאינו משאיר אחריו מאומה, וכאילו הזקנה תוכל מצד עצמה לעמוד בלא הילדות. לא כן הדבר, אלא הזקנה היא שלמה אז רק כשבאה אחרי הילדות, אז נותנת הילדות כחה הער והחי על הזקנה המיושבת והבוחנת, וע"פ שתיקן ימלא צביון האדם הראוי.

5. מאמרי הראי"ה עמ' ר"ל; דרשה בעת חנוכה בית התלמוד תורה ברחובות ת"ז

על הילדות תפול תמיד השאלה, איך אנו מכירים אותה ביחודה לחנוך. אם היא רק כמו הכשר להאישות, או שיש לה ערך כביר